

ביאור הדף מסכת בבא בתרא דף קס"ח

מספרת הגמרא שהיה שובר של כתובה שכתוב בו שהבעל שילם את הכתובה לאשה, והיה חתום עליו כעד רב ירמיה בר אבא, ובאה לפניו אותה האשה ואמרה לו שכאשר חתמת על השטר שהבעל שילם לי את הכתובה, הבעל לא בא איתי אלא עם אשה אחרת, ואני לא קיבלתי את כתובתי.

ואמר לה רב ירמיה שבתחילה הוא חשב שאכן היא אינה אותה האשה, אבל אמרו לו העדים האחרים שהיו שם, שזו אותה האשה, אלא שהיא הזקינה וקולה התבגר.

ואמר אביי שאף שאמרו חכמים שעד אינו יכול לחזור בו, וכיון שהגיד את עדותו שוב אינו חוזר ומגיד עדות אחרת, באופן כזה של תלמיד חכם שאין דרכו להתבונן בנשים, מה שאמר לפני שדקדק בה אינו כלום, ולכן מה שאמר שאכן זו היא אין זו חזרה מדבריו הראשונים שחשב שזו אינה היא.

מעשה נוסף מביאה הגמרא שהיה שובר של כתובה שכתוב בו שהבעל שילם את הכתובה לאשה, והיה חתום עליו כעד רב ירמיה בר אבא, ואמרה לו האשה שאני לא זאת שקיבלתי את הכתובה אלא חתמת על השובר לאשה אחרת שבאה עם הבעל.

ואמר לה רב ירמיה בר אבא שזה לא נכון אלא את עצמך היית שם וקיבלת את הכתובה. ואמר אביי שאף שאין דרך תלמיד חכם לדקדק בנשים, כיון שכאן רב ירמיה כן דקדק בה סומכים על דבריו.

עוד אמר אביי שתלמיד חכם שהולך לקדש אשה יקח עמו עם הארץ שיבוא איתו, כדי שלא יחליפו את לו אחר כך את האשה והוא לא ישים לב כי אין דרכו להתבונן בנשים.

במשנה התבאר שעל גט אשה הבעל נותן את שכר הסופר. ושואלת הגמרא מה הטעם, ועונה הגמרא שכיון שנאמר בפסוק "וכתב ונתן" רואים שעל הבעל מוטל לכתוב את הגט. אמנם אומרת הגמרא שכעת נוהגים שהאשה נותנת את שכר הסופר, כדי שלא ישהה הבעל את נתינת הגט מחמת שאינו רוצה לשלם את שכר הסופר ותתעגן האשה בנתיים.

במשנה התבאר שעל שטר הלוואה הלווה נותן את השכר לסופר, ושואלת הגמרא מה החידוש הרי הלווה הוא זה שנהנה מההלוואה, ולכן פשוט שהוא צריך לשלם על השטר, ועונה הגמרא שהחידוש הוא שאף במקבל מעות לעשות בהם עסקה ולהרוויח חצי מהרוויחים עדיין נחשב שהוא זה שמעוניין בהלוואה והלווה צריך לשלם את שכר הסופר.

במשנה התבאר שבשטר מכירה שכותבים לקונה, הקונה משלם את שכר הסופר, ושואלת הגמרא שפשוט שכך שהרי הקונה הוא זה שמעוניין בשטר כדי שלא יערערו לו על הקרקע, ועונה הגמרא שהחידוש הוא שאף באדם שמוכר את שדהו מפני רעתה עדיין הקונה צריך לשלם את שכר הסופר.

במשנה התבאר שבשטרי אירוסין ונישואין החתן משלם את שכר הסופר. ושואלת הגמרא שפשוט שעל החתן לשלם את שכר הסופר כיון שהוא נושא את האשה, ועונה הגמרא שהחידוש הוא שאפילו אם החתן תלמיד חכם שחמיו רוצה לקרבו ושיהיה חתנו עדיין על החתן לשלם את שכר הסופר.

במשנה התבאר שעל שטרות אריסות וקבלנות המקבל משלם את שכר הסופר, ושואלת הגמרא פשוט שכך שהרי המקבל הוא זה שנהנה ומרוויח מעסקה זו, ועונה הגמרא שהחידוש הוא שאפילו אם כחלק מהעסקה על המקבל להוביר את השדה שנה או שנתיים ואינו מרוויח מיד ממנה עדיין הוא צריך לשלם את שכר הסופר.

במשנה התבאר שאין כותבין שטרי בירורין אלא מדעת שניהם. ואומרת הגמרא שביארו בבבל שהכוונה בשטרות בירורין. היא לשטרות שכותבים סופרי בית הדין שבהם כתובים טענותיהם של כל אחד מהבעלי דינים. ורב ירמיה בר אבא ביאר שהכוונה לשטר שבו כל אחד מהבעלי דינים בורר לו דיין אחד מתוך השלושה שידון בדינם.

במשנה אמר ר"ש בן גמליאל שכותבים ב' שטרות בירורין, ונותנים לכל אחד את השטר שלו. ומנסה הגמרא לומר שנחלקו תנא קמא ורשב"ג האם כופין על מידת סדום ולכן אם אמר אחד מהם שהוא רוצה שיכתבו לו שטר על טענותיו לבד וישלם את שכר הסופר לבד לא מניחים לו, אלא כותבים שטר אחד לשניהם, כי מה אכפת לו שיכתבו שטר אחד ויחסוך לחבירו לשלם חצי מהשטר. ולדעת רשב"ג אין כופין ולכן כותבים לו שטר נפרד ומשלם את דמיו בנפרד.

ודוחה הגמרא ואומרת שאף לדעת רשב"ג בכל מקום כופין על מידת סדום, אלא שכאן אין זה מידת סדום כי יכול הבעל דין לומר שאינו רוצה שטענותיו יהיו כתובים יחד עם טענותיו של בעל דינו כדי שלא יתבונן בטענותיו ויבואו לידי מריבות מחמת כך.

משנה. לווה שהיה חייב מעות למלווה בשטר חוב, פרע מקצת מחובו וכיון שלא פרע את כל חובו לא השיב לו המלווה את השטר, אלא הפקידו אותו ביד שלישי, ואמר הלווה לאותו השלישי שאם לא אתן למלווה את יתרת החוב עד יום פלוני תן לו שטרו כדי שיוכל לגבות בו שוב את כל החוב.

לדעת רבי יוסי אם הגיע הזמן והלווה לא פרע את יתרת החוב, השלישי יכול לתת את השטר למלווה, ואפילו שהוא יגבה בו שוב את כל החוב, אך לדעת רבי יהודה לא יתן את השטר למלווה.

גמרא. מבארת הגמרא במה נחלקו רבי יוסי ורבי יהודה, שנחלקו האם אסמכתא קונה או לא, וכלומר דעת רבי יהודה שההבטחה של הלווה למלווה שאם הוא לא ישלם את יתרת החוב השלישי יחזיר לו את השטר, ניתנה על דעת שהוא כן ישלם את החוב עד לאותו תאריך, ולא סמך בדעתו לתת את השטר בחזרה למלווה ולהפסיד את מה שכבר שילם. וכיון שלדעת רבי יוסי אסמכתא אינה קונה, לכן לא מועילה ההבטחה כדי להשיב את השטר למלווה.

אך לדעת רבי יוסי אסמכתא קונה, ואפילו שהיה סבור כשהבטיח שהוא כן ישלם את החוב עד לאותו התאריך למרות זאת דבריו קיימים והשלישי יחזיר למלווה את השטר.

ואמר רב נחמן בשם רבה בר אבוה שאמר בשם רב שהלכה כרבי יוסי שאסמכתא קונה.

וכן כשבאו לפני רבי אמי לשאול כיצד ההלכה אמר להם וכי מאחר שרבי יוחנן מלמדנו פעם ראשונה ושניה הלכה כרבי יוסי אני מה אעשה, וודאי שהלכה כרבי יוסי שאסמכתא קונה.

אמנם פוסקת הגמרא שאין הלכה כרבי יוסי אלא אסמכתא אינה קונה וכדעת רבי יהודה.

משנה. מי שנמחק שטר חובו, מעמיד עליו עדים שיודעים מה היה כתוב בו, ובאים לפני בית דין ועושים לו קיום על ידי שכותבים מה היה כתוב באותו השטר, שכתובים העדים שאיש פלוני בן פלוני נמחק שטרו ביום פלוני, ופלוני ופלוני היו העדים שהיו חתומים בשטר.

עמוד ב'

גמרא. מביאה הגמרא ברייתא שאומרת כיצד מקיימים שטר שאבד, שכותבים בית הדין במותב תלתא הוינא אנו פלוני ופלוני ופלוני, וכלומר ישבנו שלושת הדיינים במושב בית דין של שלושה, והוציא פלוני בן פלוני שטר מחוק לפנינו ביום פלוני, ועדי השטר היו פלוני ופלוני, ואם באותו שטר הקיום כתוב בו גם שהוזקנו לעדותן של עדים ונמצאת עדותן מכוונת, יכול בעל השטר לגבות בו כאילו הוא נכתב בתאריך

שנכתב השטר המקורי שאבד, ואינו צריך להביא ראיה על מה שהיה כתוב בשטר הישן, כי כבר קיימו את השטר. אבל אם לא כתוב כך בשטר הקיום צריך להביא ראיה על זמן השטר ולקיים את חתימות העדים שבשטר הישן וכן על כל הכתוב בו.

ומוסיפה הבריייתא שאם נקרע השטר הוא פסול ואם נתקרע כשר, ואם נמחק או נטשטש אם רישומו ניכר כשר.

ועל מה שאמרה הבריייתא שאם נקרע פסול ואם נתקרע כשר, ביאר רב יהודה שנקרע הכוונה לקרע של בית דין שאז השטר פסול, אבל נתקרע הכוונה לקרע שאינו של בית דין.

ומבאר רב יהודה שקרע של בית דין ההכוונה שקרעו בשטר את מקום העדים ומקום הזמן ומקום התורף, ואביי ביאר שאם השטר קרוע שתי וערב זהו קרע של בית דין.

מביאה הגמרא מעשה בישמעאלים שהגיעו לפומבדיתא והיו אונסים קרקעות מאנשים ולוקחים מהם גם את השטרות בעלות שהיו בידם על הקרקע. ובאו כמה בעלי קרקעות לאביי וביקשו ממנו שיכתוב להם שטר נוסף על הקרקע, כדי שאם יקחו מהם הישמעאלים את השטר ישאר להם שטר בעלות אחר על הקרקע. ואמר להם אביי שאינו יכול לעשות כך כי אמר רב ספרא שאין כותבין שני שטרות על שדה אחת שמא יטול בעל חוב של המוכר את הקרקע מהקונה, והקונה יטרוף כנגדה פעמיים קרקעות אחרים מלקוחות של המוכר, על ידי ב' השטרות שבידו.

ולמרות זאת אותם בעלי קרקעות המשיכו להטריד את אביי שיכתוב להם שטר נוסף, ולכן אמר אביי לסופר שלו שיכתוב להם שטר נוסף פסול, על ידי שיכתוב את השטר על נייר מחוק, ואת העדים על נייר חלק.

והיה סבור רב אחא בר מניומי שכוונת אביי שהסופר יכתוב את השטר, וימחק ויכתוב פעם שנייה את השטר, ושאל רב אחא בר מניומי את אביי שהרי אם יהיה ניכר מה היה רשום במחיקה הקודמת השטר יהיה כשר, כי יראו שרק כתבו מעליו פעם נוספת את אותו הדבר.

והשיב לו אביי שכוונתו הייתה שהסופר יכתוב אותיות אלף בית בעלמא וימחק ורק אז יכתוב את השטר, ולא שמלכתחילה יכתוב שטר וימחק ויכתוב שוב.

